

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-232-235

Голодник Юрій Андрійович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінальної юстиції

Державного податкового університету України

e-mail: iurii.holodnyk@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0000-8051-1473>

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИХ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У науковій публікації аналізується система методів дослідження адміністративно-правових засад адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів України. Звертається увага, що у процесі реалізації цих положень правоохоронні органи, відповідно до визначених нормативно-правовими актами повноважень, використовують юридично визначені способи, форми і засоби, метою яких є визначені на національному рівні права і свободи людини, їх гарантії, відповідальність держави перед людиною за свою діяльність, забезпечення державної безпеки, які покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом та гарантоване Основним Законом України. Досліджено предмет адміністративного права. Акцентовано, що методологічні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із адміністративно-правовим забезпеченням діяльності правоохоронних органів України (суб'єкти публічної адміністрації), спонукає з'ясувати поточний стан у досліджуваній сфері відносин. З цією метою проаналізовано праці науковців, які у своїх працях досліджували питання вимоги загальної методології при проведенні наукового дослідження поставленої проблеми, зокрема й ту, що вирішує юридична наука.

Зазначається, що в процесі дослідження необхідно застосовувати органічне поєднання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання. Обґрунтовано, що з метою проведення змістовного та ефективного дослідження зазначеної тематики доцільно використовувати закони та прийоми діалектики. Методологічною основою дослідження склала система філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. З огляду на специфіку досліджено акцентовано увагу на: діалектичному методі, методах прогнозування та порівняльно-правового, методі правового моделювання, системно-структурному методі, комплексного аналізу і синтезу, індуктивному методі і методі дедукції та статистичному методі.

У висновках запропоновано авторське тлумачення поняття «методологія дослідження основних засад адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів».

Ключові слова: методологія, дослідження, правоохоронні органи, забезпечення.

Holodnyk Yu. METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH OF THEORETICAL AND LEGAL PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENSURING THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT BODIES

The scientific publication analyzes the system of research methods of administrative and legal foundations of administrative and legal support of law enforcement agencies of Ukraine. Attention is drawn to the fact that in the process of implementing these provisions, law enforcement agencies, in accordance with the powers defined by normative legal acts, use legally defined methods, forms and means, the purpose of which is the rights and freedoms of a person determined at the national level, their guarantees, the responsibility of the state to a person for their activities, ensuring state security, which rely on the relevant military formations and law enforcement agencies of the state, the organization and procedure of which are determined by law and guaranteed by the Basic Law of Ukraine. The subject of administrative law is studied. It is emphasized that methodological approaches to solving problems related to the administrative and legal support of the activities of law enforcement agencies of Ukraine (subjects of public administration) prompt to find out the current state in the researched sphere of relations. For this purpose, the works of scientists were analyzed, who in their works investigated the question of the requirement of a general methodology when conducting a scientific study of the given problem, in particular, the one solved by legal science.

It is noted that in the process of research it is necessary to apply an organic combination of philosophical, general scientific and special legal methods of scientific knowledge. It is substantiated that in order to carry out meaningful and effective research on the mentioned topic, it is advisable to use the laws and methods of dialectics. The methodological basis of the research was a system of philosophical, general scientific and special methods of scientific knowledge. In view of the specifics of the research, attention is focused on: dialectical method, forecasting

and comparative legal methods, legal modeling method, system-structural method, complex analysis and synthesis, inductive method and deduction method, and statistical method.

In the conclusions, the author's interpretation of the concept «methodology of the study of the basic principles of administrative and legal support of law enforcement agencies» is proposed.

Key words: methodology, research, law enforcement agencies, provision.

Постановка проблеми. З метою забезпечення державних та суспільних інтересів, прав і свобод людини і громадянина в Україні діє система правоохоронних органів, діяльність яких є багатогранною й охоплює різні сфери життя суспільства. У процесі реалізації поставлених суспільством завдань, правоохоронні органи, відповідно до визначених нормативно-правовими актами повноважень, використовують юридично визначені способи, форми і засоби, метою яких є визначені на національному рівні права і свободи людини, їх гарантії, відповідальність держави перед людиною за свою діяльність, забезпечення державної безпеки, які покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом та гарантоване Основним Законом України.

Дослідження будь-якої проблематики потребує обрання філософських, загальнонаукових та спеціальних наукових методів наукового пізнання. Звідси, методологічні підходи до вирішення проблем, пов'язаних із адміністративно-правовим забезпеченням діяльності правоохоронних органів України, спонукає з'ясувати поточний стан у досліджуваній сфері відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання діяльності правоохоронних органів України займалися такі вчені, як І. Голосніченко, О. Гулак, Р. Ігонін, Е. Демський, Р. Мазурик, В. Курило, С. Петков, О. Світличний, С. Стеценко та інші. На рівні монографічних досліджень, в яких розглядаються теоретико-правові засади правоохоронної діяльності, заслуговують на увагу праці А. Кучука, М. Коваліва, С. Єсімова, Ю. Лозинського. Проте ґрунтовне дослідження методології адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів України на сьогодні відсутнє.

Мета статті полягає в тому, що на основі праць вчених правознавців, теорії права, охарактеризувати методологічний інструментарій адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Окремої уваги заслуговують погляди вчених-адміністративістів щодо розуміння змісту категорії «предмет адміністративного права», який має вагомий вплив на наше наукове дослідження. Характеризуючи окремі наукові думки щодо сучасного розуміння предмета адміністративного права, слушною є думка В. Колпакова, який за наслідками сучасних досліджень теоретичних засад предмета адміністративного права (адміністративно-правових відносин), приходять до висновку, що вони стали, по-перше, подолання управлінського догмату у визначенні його сутності, визнанні того, що адміністративне право генетично пов'язано з практикою захисту прав людини юридичними засобами; по-друге, переосмислення змісту предмета цієї галузі відповідно до демократичних правових стандартів; по-третє, доведена системність предмета адміністративного права. Принциповість цього питання обумовлена тим, що предметом галузі права може бути лише така сукупність відносин, яка є системою. Ознакою системи є інтегративний характер взаємодії її складових [1, с. 24]. Здійснюючи дослідження теоретико-правових засад правоохоронної діяльності в Україні, А. Кучук приходять до висновку, що сучасна Україна розвивається відповідно до конституційно закріплених засад суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Існування такої країни неможливе без ефективної діяльності щодо охорони прав людини і громадянина. Саме тому більшість країн світу приділяє значну увагу удосконаленню діяльності правоохоронних органів як одному із найважливіших інститутів демократичного суспільства [2, с. 3].

Наведені думки можуть деталізуватися при визначенні предмета дослідження, яке повинно врахувати вимоги загальної методології при проведенні наукового пізнання поставленої проблеми, зокрема й ту, що вирішує юридична наука, яку П. Рабінович називає систему раціоналізованих соціально значущих знань про закономірності права і держави (право-державні закономірності), хоча позначає це явище іншим ім'ям – праводержавознавство [3, с. 206]. На думку Ю. Оборотова, можливості сучасної методології дозволяють юриспруденції перейти від вивчення станів її об'єкта, тобто права і держави, до досягнення цього об'єкта в його змінах і перетвореннях. Не випадково, що у самому розумінні методології як науки про методи помітним стає рух від цього інструментального бачення її призначення до функціональних особливостей методологічного інструментарію. Можна вважати, що відбувається становлення такої методології юриспруденції, в якій для досягнення сучасного правового і державного життя відбувається перехід до наповнення відповідними конструктами змісту методології юриспруденції, визначення її рівнів, напрямків і сфер використання [4, с. 75].

Отже, у науковій роботі важливо не тільки визначити предмет дослідження, необхідно обов'язково з'ясувати, які засоби необхідно використати для вирішення наукового завдання, тобто визначити підходи, методи наукового пізнання. Така необхідність пов'язана з вимогою не просто представити науковій спільноті отримані під час дослідження нові наукові результати, а й виконати, насамперед, головний обов'язок дослідника – обґрунтувати достовірність цих пізнавальних результатів. Об'єктивний доказ

новизни наукових досягнень фактично не можливий без чіткого зазначення, яким чином, за допомогою яких підходів, методів, прийомів, способів і засобів отримано нові знання про предмет, що вивчається. Поява підходу в правознавстві ініційована методологічними інтенціями, що мали історична школа в правознавстві та юридична компаративістика [5, с. 37].

Серед науковців, які у своїх працях здійснювали дослідження методологічних засад правоохоронної діяльності, слід звернути увагу на працю

А. Кучука, який зазначає, що проблематика правоохоронної діяльності складна й багатогранна, має міжгалузевий характер, а тому у своєму вивченні він використовував діалектичний, історичний, об'єктивний, системний, структурно-функціональний, синергетичний і термінологічний підходи. Застосування цих підходів дозволило розглянути правоохоронну діяльність у її динаміці і зв'язку з іншими правовими явищами, виявити закономірності й тенденції розвитку, отримати результати, що відповідають реаліям суспільного життя [2, с.7].

З урахуванням вищевикладених наукових думок, можна дійти проміжного висновку, що незважаючи на різні підходи шановних науковців до методології юридичної науки, структура методологічного інструментарію пов'язаних із правовим забезпечення діяльності правоохоронних органів охоплюється сукупністю методів, системою принципів, формами, способами і процедурами, які є інструментарієм дослідження обраної тематики.

Удосконалення і змістове оновлення правових інструментів регулювання адміністративно-правових відносин є одним із незмінних завдань адміністративно-правової доктрини, яка, власне, повинна знаходитись у неперервних пошуках ідеальних важелів правового впливу на ті чи інші суспільні зв'язки, що піддаються механізму адміністративно-правового регулювання. Зауважимо, що правильне розуміння призначення методів адміністративного права стане надійним теоретичним фундаментом, дасть змогу спрогнозувати конкретні прикладні дослідження цієї проблематики та, врешті-решт, задати правильний вектор наукового пошуку [6, с. 188].

Поглиблення вивчення методологічних підходів пов'язаних із адміністративно-правовим забезпечення діяльності правоохоронних органів, охоплюють сукупність як теоретичних, так і практичних навичок дослідника, що потребує не тільки дослідження теорії та методології, але й практичної діяльності.

Діалектичний метод є одним з філософських методів, без якого неможливо уявити сучасне дослідження. За допомогою цього методу було розкрито наукове обґрунтування теми дослідження, предмет дослідження, поняття, структуру, принципи адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів.

За допомогою методу прогнозування та порівняльно-правового методів досліджено функції держави, нормативно-правові акти, запропоновано модель удосконалення законодавства у сфері адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, покладено в основу дослідження зарубіжного досвіду діяльності правоохоронних органів, розкрито роль громадських організацій та інших суб'єктів на діяльність правоохоронних органів та перспектив розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Метод правового моделювання допоміг розкрити наукові доктрини, діяльність правоохоронних органів у захисті прав і свобод громадян, діяльності громадських об'єднань у здійсненні контролю, застосуванню правоохоронними органами реалізації правових норм та індивідуальних приписів, проаналізувати зарубіжний досвід, та визначити перспективи розвитку адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів. Цей метод також покликаний виконувати ряд важливих науково-практичних завдань.

Системно-структурний метод використовувався для дослідження нормативно-правових актів, законодавства, що регулює правовідносини у сфері діяльності правоохоронних органів, прав і обов'язків, функцій держави, системи і структури суб'єктів адміністративно-правового забезпечення, ролі публічного контролю в діяльності правоохоронних органів, проаналізувати зарубіжний досвід правового забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Метод комплексного аналізу і синтезу використовувався для вивчення методологічних підходів пов'язаних із адміністративно-правовим забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні, проблемних питань визначення поняття і структури адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, дало можливість виокремити та згрупувати принципи адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, виявити і окреслити елементи механізму адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Індуктивний метод і метод дедукції є взаємопов'язаними, останній застосовується з метою більш точного та послідовного формування висновків.

Статистичний метод відіграє важливу роль в кожній галузі наукового пізнання, зокрема, в правоохоронній діяльності її суб'єктів він відіграє надзвичайно важливу роль, адже безпека громадян, захист прав і свобод, надання адміністративних послуг громадянам і юридичним особам тощо, все це спонукає кожного працівника підвищувати професійну майстерність, відповідально ставитися до своєї професії.

Висновки. Таким чином, з огляду на мету і завдання дослідження, роблячи висновок, слід

зазначити, що методологічну основу дослідження вирішення проблем адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів, склала сукупність філософських, загально-наукових та спеціальних методів наукового пізнання.

Під методологію дослідження основних засад адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів ми розуміємо систему правил, принципів, засобів, форм і групи методів проведення повноцінного, всебічного й обґрунтованого наукового пізнання державно-правового дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колпаков В.К. Предмет і система адміністративного права: поняття, структура і система адміністративно-правових відносин. Питання адміністративного права. Кн. 2 / [відп. за вип. Н. Б. Писаренко]. Х.: ООО «Оберіг», 2018. С. 8-24.

2. Кучук А.М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2007. 22 с.

3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Вид. 10-е, доповнене. Львів: Край, 2008. 224 с.

4. Оборотов Ю.М. Рівні та сфери методології юриспруденції. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / за ред. Ю.М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2015. 488 с.

5. Кельман М.С. Методологічні засади юридичної науки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т.7. №1. С. 37-42.

6. Лук'янова Г.Ю. Методологічний пошук синтезу типів праворозуміння в сучасній українській юриспруденції. *Європейські перспективи*. 2012. № 2 (2). С. 53-59.

REFERENCES:

1. Kolpakov V.K. (2018). Subject and system of administrative law: concept, structure and system of administrative-legal relations. Issues of administrative law. Book 2/ [answer for issue N. B. Pisarenko]. Kh.: «Oberig» LLC. 8-24. (in Ukrainian).

2. Kuchuk A.M. (2007). Theoretical and legal foundations of law enforcement in Ukraine: author's abstract. thesis ... candidate law of science K. 22. (in Ukrainian).

3. Rabinovych P.M. (2008). Basics of the general theory of law and the state: teaching. manual. Kind. 10th, supplemented. Lviv: Kray. 224. (in Ukrainian).

4. Oborotov Yu.M. (2015). Levels and areas of jurisprudence methodology. Creativity of general theoretical jurisprudence: monograph/ edited by Yu.M. Revolving Odesa: Phoenix. 488. (in Ukrainian).

5. Kelman M.S. (2020). Methodological principles of legal science. Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: «Legal Sciences». T.7. No.1. 37-42. (in Ukrainian).

6. Lukyanova G.Yu. (2012). Methodological search for the synthesis of types of legal understanding in modern Ukrainian jurisprudence. European perspectives. 2012. No. 2 (2). 53-59. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції: 22.11.2022